Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 23. 11. 2010, sp. zn. 33 Cdo 5117/2008, ECLI:CZ:NS:2010:33.CDO.5117.2008.1

Číslo: 90/2011

Právní věta:

Změna sazby daně z přidané hodnoty v průběhu účinnosti smlouvy o dílo (§ 631 a násl. obč. zák.), jejíž součástí byla i dohoda o ceně zahrnující tuto daň, nemá vliv na samotný závazkový vztah jejích účastníků.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 23.11.2010

Spisová značka: 33 Cdo 5117/2008

Číslo rozhodnutí: 90

Číslo sešitu: 7

Typ rozhodnutí: Rozsudek

Hesla: Smlouva o dílo

Předpisy: § 241a odst. 3 o. s. ř.
§ 35 odst. 2 obč. zák.
§ 635 odst. 2 obč. zák.

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

O k r e s n í s o u d v Klatovech rozsudkem ze dne 14. 9. 2007 uložil žalovanému povinnost zaplatit žalobci do 3 dnů od právní moci rozsudku částku 34 057 Kč s úrokem z prodlení od 25. 7. 2006 do zaplacení, a to od 25. 7. do 31. 12. 2006 ve výši 9 % p. a., od 1. 1. do 30. 6. 2007 ve výši 9,5 % p. a., od 1. 7. do 14. 9. 2007 ve výši 9,75 % p. a., v každém dalším kalendářním pololetí ve výši repo sazby ČNB platné pro první den kalendářního pololetí, zvýšené o 7 procentních bodů (výrok I.), ve zbytku žalobu zamítl (výrok II.) a rozhodl o nákladech řízení. Vyšel ze zjištění, že účastníci uzavřeli dne 22. 3. 2004 smlouvu o dílo, podle níž se žalobce zavázal pro žalovaného realizovat projekt zahrady za cenu 228 489 Kč bez daně z přidané hodnoty (dále jen „DPH“). Cena byla uvedena v příloze smlouvy, která obsahuje jednotlivé položky a též výpočet DPH s výslovně uvedenou sazbou 5 %. Žalovaný zaplatil žalobci dne 13. 4. 2004 zálohu 195 000 Kč (tj. 90 % z ceny) a žalobce mu na základě toho poskytl slevu ve výši 5 % z ceny 207 854 Kč (tj. z ceny provedených prací bez DPH) představující 10 393 Kč. Žalobce dílo nedokončil ve sjednaném termínu do 22. 4. 2004. Ke dni 18. 5. 2004 byla hotova část díla odpovídající ceně 207 854 Kč bez DPH. Téhož dne podepsali účastníci dílčí předávací protokol. Žalobce poskytl žalovanému při realizaci díla další slevu ve výši 8126 Kč, která měla být odečtena z ceny díla až po započítání slevy první. Vyúčtování ze dne 18. 5. 2004 obsahuje popis

současného (nikoliv definitivního) stavu díla. Je zde zaznamenáno sedm položek, které měly být teprve dokončeny. Jejich cena měla být uhrazena později. Některé z nich byly skutečně realizovány. Dne 17. 7. 2006 žalobce předal žalovanému fakturu na částku 41 831 Kč, v níž cenu díla po slevě vyúčtoval částkou 199 017,60 Kč, k ní připočetl 19 % DPH a následně započetl přijatou zálohu. Z takto zjištěného skutkového stavu věci soud prvního stupně dovodil, že účastníci uzavřeli smlouvu o dílo v souladu s § 631 a násl. zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, v platném znění. Účastníci v ní vyjádřili úmysl, podle něhož žalovaný vedle ceny sjednané bez DPH zaplatí tuto daň v zákonem stanovené sazbě. Zákon č. 235/2004 Sb., o dani z přidané hodnoty, zrušil s účinností od 1. 5. 2004 předchozí zákon č. 588/1992 Sb. V době uzavření smlouvy o dílo činila sazba DPH 5 %, podle nové úpravy se na dílo vztahovala sazba DPH 19 %. Zákon o dani z přidané hodnoty je veřejnoprávním předpisem, který nemůže mít vliv na obsah smluvního ujednání. Pokud sjednanou cenu zatěžuje daní, a tuto daň přenáší zákon na zákazníka, potom je zákazník (žalovaný) povinen tuto daň zaplatit, a to bez ohledu na původně sjednanou dobu splnění. Okolnost, že doba plnění sjednaná do 22. 4. 2004 byla žalobcem překročena a zasáhla do období po 1. 5. 2004, kdy nabyl účinnosti nový zákon o dani z přidané hodnoty, považoval soud prvního stupně za nerozhodnou, neboť příčinou zvýšené ceny není jednání žalobce, ale nový zákon. Žalovanému proto uložil, aby žalobci zaplatil (vedle úroků z prodlení) částku 34 057 Kč, představující rozdíl mezi cenou za částečně splněné dílo (včetně prací provedených po 18. 5. 2004), poníženou o dvě poskytnuté slevy a následně zvýšenou o 19 % sazbu DPH a zaplacenou zálohou.

K r a j s k ý s o u d v Plzni rozsudkem ze dne 29. 5. 2008 rozsudek soudu prvního stupně v napadené části, tj. ve výroku I., změnil tak, že žalovanému uložil zaplatit žalobci 7109,25 Kč se specifikovanými úroky z prodlení (výrok I.), do částky 26 947,75 Kč s úroky z prodlení žalobu zamítl (výrok II.) a rozhodl o nákladech řízení před soudy obou stupňů. Odvolací soud převzal skutkový stav soudu prvního stupně, který doplnil o zjištění, že účastníci nejednali o důsledcích souvisejících se změnou sazby DPH od 1. 5. 2004 na platební povinnost žalovaného. Ztotožnil se se soudem prvního stupně, že účastníci platně sjednali smlouvu o dílo podle § 631 a násl. obč. zák. Neztotožnil se ovšem se závěrem, že veřejnoprávní předpis o DPH zatěžuje zákazníka, který je povinen bez dalšího daň v příslušné výši zaplatit. Vyslovil názor, že povinnost zaplatit DPH stíhá žalobce, který je daňovým subjektem ve smyslu veřejnoprávních předpisů. Vztah mezi žalobcem a žalovaným je soukromoprávní povahy, založený na jejich rovnoprávném postavení. Nepřisvědčil soudu prvního stupně ani v tom, že změna sazby daně nevedla ke změně sjednané ceny. V daném případě došlo po uzavření smlouvy ke změně cenového předpisu. Vycházeje z § 877 obč. zák. a § 2 odst. 1 zákona č. 526/1990 Sb., o cenách, v platném znění – dále jen „zákon o cenách", dovodil, že změna DPH je změnou cenového předpisu ve smyslu § 635 odst. 2 obč. zák., podle kterého měl žalobce (zhotovitel) povinnost upozornit žalovaného (objednatele) na tuto skutečnost bez prodlení a oznámit mu novou cenu. Protože tak neučinil, není žalovaný povinen zaplatit rozdíl, který vznikl v důsledku zvýšení sazby DPH. Vztah mezi objednatelem a zhotovitelem má navíc spotřebitelský charakter a oznamovací povinnost zhotovitele podle § 635 odst. 2 obč. zák. musí být vykládána ve prospěch objednatele. Odvolací soud zavázal žalovaného zaplatit žalobci částku 7109,25 Kč (s úroky z prodlení); žalovaný doposud zaplatil žalobci jen zálohu. Po přiznaných slevách činila cena díla 192 485 Kč a žalovanému vznikla povinnost zaplatit z této částky DPH ve výši 5 % představujících 9624,25 Kč. Přisouzená částka odpovídá rozdílu ceny díla (navýšené o 5 % DPH) a zaplacené zálohy 195 000 Kč.

Žalobce napadl rozhodnutí odvolacího soudu dovoláním, které směřuje – hodnoceno podle obsahu – proti výroku II., kterým byl rozsudek soudu prvního stupně ve vyhovujícím výroku změněn tak, že žaloba byla v rozsahu 26 947,75 Kč s příslušenstvím zamítnuta. Namítá, že sice v položkovém rozpočtu byla uvedena 5 % daň z přidané hodnoty, má však za to, že cena byla sjednána bez DPH; vedle ceny byl uveden výpočet daně, která odpovídala zákonem stanovené sazbě ke dni podpisu smlouvy. Odvolacímu soudu vytýká, že nesprávně interpretoval § 635 a § 877 obč. zák. a § 2 zákona o cenách. Byla-li ve smlouvě o dílo sjednána cena bez DPH, zvýšením sazby DPH nedošlo ke zvýšení

sjednané ceny za dílo, a § 635 obč. zák. se proto na daný případ nevztahuje. Aplikace § 635 odst. 2 obč. zák. by přicházela v úvahu (a závěr odvolacího soudu by byl správný), jestliže by sjednaná cena za dílo zahrnovala i DPH (tj. jestliže by součástí ceny byla i DPH). Poukazuje na to, že jeho právo účtovat DPH ve výši 19 % potvrdil i Finanční úřad v K. Z uvedených důvodů navrhl, aby Nejvyšší soud rozsudek odvolacího soudu zrušil a věc mu vrátil k dalšímu řízení.

N e j v y š š í s o u d dovolání zamítl.

Z odůvodnění:

V řízení o dovolání bylo postupováno podle zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu, ve znění účinném do 30. 6. 2009 (srovnej čl. II bod 12. zákona č. 7/2009 Sb.).

Dovolání bylo podáno včas osobou k tomu legitimovanou při splnění podmínky jejího advokátního zastoupení (§ 240 odst. 1, § 241 odst. 1 a 4 o. s. ř.) a je přípustné podle § 237 odst. 1 písm. a) o. s. ř.; Nejvyšší soud (§ 10a o. s. ř.) se proto zaměřil na posouzení, zda je též důvodné.

Žalobce v dovolání nenamítá, že řízení je zatíženo vadami uvedenými v § 229 odst. 1, § 229 odst. 2 písm. a) a b) a § 229 odst. 3 o. s. ř., ani jinými vadami, které mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci (§ 241a odst. 2 písm. a/ o. s. ř.). Protože existence těchto vad nevyplývá ani z obsahu spisu, dovolací soud se zabýval jen dovolací námitkou, jak ji žalobce obsahově vymezil.

Žalobce odvolacímu soudu vytkl, že v důsledku chybného závěru, že si účastníci ve smlouvě o dílo sjednali cenu díla včetně DPH, nesprávně aplikoval § 635 odst. 2 obč. zák. za použití § 877 obč. zák. a § 2 zákona o cenách. I nadále tvrdí, že účastníci sjednali cenu bez DPH. Podle obsahového vylíčení tato dovolací námitka vystihuje dovolací důvod podle § 241a odst. 3 o. s. ř.; zjišťuje-li totiž soud obsah smlouvy (jiného právního úkonu), a to i pomocí výkladu projevu vůle ve smyslu § 35 odst. 2 obč. zák., jde o skutkové zjištění, zatímco dovozuje-li z právního úkonu konkrétní práva a povinnosti účastníků právního vztahu, jde o aplikaci práva na zjištěný skutkový stav, tedy o právní posouzení (srovnej rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 21. 10. 1999, sp. zn. 2 Cdon 1548/97, uveřejněné ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod R 73/2000, a ze dne 31. 10. 2001, sp. zn. 20 Cdo 2900/99, uveřejněné v časopise Soudní judikatura pod označením SJ 46/2002).

Prostřednictvím dovolacího důvodu podle § 241a odst. 3 o. s. ř. lze namítat, že rozhodnutí vychází ze skutkového zjištění, které nemá podle obsahu spisu v podstatné části oporu v provedeném dokazování. Tento dovolací důvod se nepojí s každou námitkou účastníka ke zjištěnému skutkovému stavu; pro dovolací řízení jsou významné jen ty námitky, jejichž obsahem je tvrzení, že skutkové zjištění, ze kterého napadené rozhodnutí vychází, nemá podle obsahu spisu v provedeném dokazování v podstatné části oporu. Podstatnou částí se přitom rozumí takové skutečnosti, jež má odvolací soud za prokázané, a které byly významné pro rozhodnutí věci při aplikaci hmotného práva. Provedeným dokazováním je jak dokazování provedené u soudu prvního stupně, tak i dokazování u soudu odvolacího.

V daném případě odvolací soud založil právní závěr, že žalobce nemá právo na úhradu DPH ve výši 19 %, nýbrž ve výši 5 %, na zjištění, že účastníci si ve smlouvě o dílo sjednali cenu díla stanovenou rozpočtem, jejíž součástí byla 5 % DPH.

Ustanovení § 35 odst. 2 obč. zák. předpokládá, že o obsahu právního úkonu může vzniknout pochybnost; pro ten případ formuluje výkladová pravidla, která ukládají soudu, aby tyto pochybnosti odstranil výkladem, a to zejména gramatickým, logickým či systematickým, ale též podle vůle toho, kdo právní úkon učinil, přičemž podmínkou pro přihlédnutí k tvrzené vůli je to, aby nebyla v rozporu s tím, co plyne z jazykového vyjádření úkonu. Interpretace obsahu právního úkonu soudem podle §

35 odst. 2 obč. zák. však nemůže měnit či nahrazovat již učiněné projevy vůle; použití zákonných výkladových pravidel směřuje pouze k tomu, aby obsah právního úkonu vyjádřeného slovy, který učinili účastníci ve vzájemné dohodě, byl vyložen v souladu se stavem, který existoval v době jejich smluvního ujednání. Je-li obsah právního úkonu zaznamenán písemně, určitost projevu vůle je dána obsahem listiny, na níž je zaznamenán.

V posuzovaném případě smlouva o dílo obsahuje v čl. III. ohledně ceny díla odkaz na rozpočet, který je přílohou této smlouvy; v jeho závěru (po výčtu jednotlivých položek, uvedení souhrnné ceny bez DPH a samotné DPH) se uvádí: „Cena celkem s 5% DPH 239 913 Kč.“ Ujednání účastníků o ceně za provedené dílo, jak je zachyceno ve smlouvě o dílo – její příloze, která je nedílnou součástí smlouvy, je jednoznačné. Výkladem jejího obsahu z hlediska významu jednotlivých použitých pojmů, jejich vzájemné vázanosti a řazení ve struktuře této listiny nelze než dovodit, že účastníci v ní projevili výslovně shodnou vůli stanovit cenu díla včetně 5% DPH. Konečně i sám žalobce v dovolání připouští, že v položkovém rozpočtu byla uvedena 5% DPH; jeho současně použitá argumentace, že cena díla byla sjednána bez DPH, je proto v rozporu nejen s vůli účastníků zřetelně vyjádřenou v písemné smlouvě o dílo, ale i s obsahem jeho dovolání.

Protože se žalobci nepodařilo zpochybnit správnost skutkového závěru, že součástí sjednané ceny byla i 5 % DPH, dovolací důvod podle § 241a odst. 3 o. s. ř. nebyl uplatněn opodstatněně. Nadbytečné pak bylo zabývat se námitkou, že odvolací soud v dané věci nesprávně aplikoval § 635 odst. 2 obč. zák., neboť základem této výhrady bylo právě zpochybnění skutkového stavu, na němž bylo právní posouzení věci odvolacím soudem založeno.

Nad rámec řečeného lze připomenout, že Nejvyšší soud v rozsudku ze dne 20. 4. 2004, sp. zn. 32 Odo 270/2004, řešil obdobný případ, kdy účastníci smlouvy si sjednali cenu, která zahrnovala DPH ve výši stanovené podle zákona o dani z přidané hodnoty platného v době uzavření smlouvy, přičemž po uzavření smlouvy nabyl účinnosti zákon, který sazbu DPH snížil. Nejvyšší soud dospěl k závěru, že změna DPH v průběhu účinnosti předmětné smlouvy měla význam pouze pro fiskální vztah a byla bez vlivu na samotný závazkový vztah účastníků, jehož součástí byla dohoda o ceně. Bylo na nich, aby změnu DPH promítli ve smlouvě změnou původně sjednané ceny. Jestliže ke změně ujednání o výši ceny nedošlo, byl kupující povinen zaplatit cenu sjednanou (jejíž součástí byla vyšší sazba DPH). Závěry obsažené v tomto rozhodnutí přitom obstály i v ústavní rovině (Ústavní soud ústavní stížnost podanou proti tomuto rozhodnutí odmítl usnesením ze dne 5. 8. 2004, sp. zn. IV. ÚS 191/04).

Nepřípadný je i odkaz žalobce na vyjádření Finančního úřadu v K., protože nemá na posouzení soukromoprávního vztahu mezi účastníky řízení žádný vliv.

Z výše uvedených důvodů dovolací soud dovolání žalobce v plném rozsahu zamítl (§ 243b odst. 2, část věty před středníkem, o. s. ř.).